

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Europe and Africa: from association to partnership

Ruyter, Th.

Citation

Ruyter, T. (1980). Boekbespreking van: Europe and Africa: from association to partnership. *Acta Politica*, 15: 1980(3), 409-411. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452087>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452087>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Noten

1. In het geval van Glasbergen en Simonis hebben alle paginaverwijzingen betrekking op hun tweede publikatie: 1979.
2. J. A. M. Maarse (1979), Enkele aspecten van de uitvoering van beleid, *Beleid en Maatschappij*, 6, 5: 114-122: zie pagina 122.
3. Zie: W. Derksen (1980), *Tussen loopbaan en carrière: het burgemeestersambt in Nederland*, Den Haag.
4. U. Rosenthal, M. P. C. M. van Schendelen, G. H. Scholten (1977), *Openbaar bestuur*, Alphen a/d Rijn: 205.
5. A. Hoogerwerf (1977), Effecten van overheidsbeleid (oratie), gepubliceerd in: *Beleid en Maatschappij*, 4, 11: 302-315.
6. Zie noot 5.
7. Zie: Discussie over beleidsonderzoek (tussen U. Rosenthal en A. Hoogerwerf) in *Beleid en Maatschappij*, 6, 11: 336-351 (1979).

Boekbesprekingen

-
- C. C. Cosgrove-Twitchett, **Europe and Africa: from association to partnership**. Westmead, Saxon House 1978, XV, 195 blz.
- G. Faber, **De Europese Gemeenschap en ontwikkelingssamenwerking: praktijk, motieven en perspectieven voor integratie**. Bleiswijk N.K.B. 1978, VIII, 266 blz.
-

In 1978 werd de literatuur over de betrekkingen tussen de ontwikkelingslanden en de Europese Gemeenschappen (EG) verrijkt met een Engels en een Nederlands boek. Het ene heet 'Europe and Africa: from association to partnership' en is geschreven door de Engelse econoom Carol Cosgrove Twitchett. Het andere is het proefschrift van haar Nederlandse vakgenoot Gerrit Faber, getiteld 'De Europese Gemeenschap en ontwikkelingssamenwerking: praktijk, motieven en perspectieven voor integratie'. De twee boeken zijn ongeveer in dezelfde tijd, onafhankelijk van elkaar, geschreven. In de feitelijke gegevens overlappen ze elkaar wel enigszins, maar de benadering van de Europese ontwikkelingssamenwerking in het ene boek verschilt aanzienlijk van die in het andere.

Het boek van Cosgrove is gebaseerd op haar proefschrift over de betrekkingen tussen de Europese Economische Gemeenschap en de geassocieerde landen in Afrika, dat door de Europese Commissie in Brussel bekroond werd als 'a significant and original contribution towards European integration'. Die bekroning blijkt bij lezing van het boek niet zo verwonderlijk, want de schrijfster lijkt zich voorgenomen te hebben een zo rooskleurig mogelijk beeld op te hangen van het Europese ontwikkelingsbeleid zoals dat zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Bovendien heeft ze haar onderzoek grotendeels in Brussel verricht en verklaart ze in een voorwoord dat 'much of the material presented here is based on interviews with EEC officials'. Beïnvloeding van die zijde zal de positieve strekking van haar betoog eerder versterkt dan verzwakt hebben.

Het boek bestrijkt de periode van na de tweede wereldoorlog, toen allerlei ideeën en plannen inzake Europese eenwording naar voren kwamen en daarbij o.a. de vraag opkwam welke plaats was weggelegd voor de overzeese gebiedsdelen of voormalige koloniën van de betrokken Europese staten, en stopt in 1977, omstreeks een jaar na het van kracht worden van de Conventie van Lomé tussen de EG en 46 ontwikkelingslanden in Afrika, het Caribisch gebied en het gebied van de Stille Oceaan (ACS-landen). In het eerste hoofdstuk gaat Cosgrove in op het begrip 'associatie', dat ze omschrijft als 'an institutional link between an organisation, composed of full members, and other states who may participate in some, but not all, activities of the organisation'. De voorgeschiedenis van de bepalingen over associatie in het Verdrag van Rome wordt beschreven en met name wijst de

auteur op de tegenstelling tussen landen met koloniale belangen in Afrika zoals Frankrijk en andere aanstaande lid-staten van de nieuwe economische gemeenschap in Europa, waaronder Nederland.

In het tweede hoofdstuk behandelt de auteur de manieren waarop een groot aantal toenmalige koloniën krachtens het Verdrag van Rome met de Gemeenschap verbonden werd en de voorzieningen die daarvoor getroffen werden, zoals de instelling van een speciaal directoraat-generaal. Met het Verdrag van Rome werd volgens haar al de grondslag gelegd van de latere ontwikkelingssamenwerking van de EG met de Derde Wereld of althans een deel daarvan. In het derde hoofdstuk beschrijft ze hoe de associatie een ander karakter kreeg, naarmate geassocieerde koloniën veranderden in nieuwe onafhankelijke staten. Ze gaat o.a. uitvoerig in op de ontwikkeling van het Europese ontwikkelingsfonds, dat ze beschouwt als de eerste organisatie voor ontwikkelingshulp van de EG als geheel.

Het vierde hoofdstuk gaat over de voorbereidingen van het eerste Verdrag van Jaonde tussen 18 Afrikaanse staten en de Gemeenschap van de zes. Daarin bouwt de men voort op de associatiebepalingen van het Verdrag van Rome met als hoofdelementen de onderlinge handel en de hulpverlening. Essentieel was dat de deur werd opengehouden voor andere ontwikkelingslanden, naast de voormalige geassocieerde koloniën. In het vijfde hoofdstuk wordt het nieuwe verdrag nader onder de loupe genomen en in het volgende hoofdstuk blikt Cosgrove terug op de hele periode die wordt bestreken door het eerste en het tweede Verdrag van Jaonde (1964-1975). Aan de hand van de aanbevelingen van de commissie-Pearson noemt ze de ontwikkelingshulp het meest geslaagde onderdeel van de associatie in het kader van deze verdragen.

In het zevende hoofdstuk gaat de auteur tenslotte in op de gevolgen van de toetreding van het Verenigd Koninkrijk voor de relaties van de EG met de Derde Wereld. Ze gaat vooral in op de Conventie van Lomé en de plaats die dat verdrag inneemt in de ontwikkelingssamenwerking van de EG. Ze bespeurt in het verdrag de bereidheid van de EG ontwikkelingslanden te aanvaarden als gelijkwaardige partners. Bovendien acht ze het waarschijnlijk dat het verdrag de overgang weerspiegelt naar een werkelijk wereldomvattend ontwikkelingsbeleid, waarin niet een bepaalde groep ontwikkelingslanden op grond van het koloniaal verleden een bevoorrechte positie inneemt.

De grootste waarde van het boek van Cosgrove lijkt mij de praktische bruikbaarheid, omdat het in een betrekkelijk beknopt bestek een groot aantal cijfermatige en andere gegevens bevat en bovendien allerlei bronnen vermeldt die iets te maken hebben met de relatie tussen EG en Derde Wereld. Het grootste nadeel vind ik dat het nogal geschreven is vanuit het wereldje van de Brusselse bureaucratie. Hoe vanuit de Derde Wereld zelf wordt aangekeken tegen de ontwikkelingssamenwerking van de EG komt onvoldoende aan bod, tenzij in algemene opmerkingen zoals dat de betrokken Afrikaanse staten na het verkrijgen van de onafhankelijkheid graag de associatie met de EG op de een of andere manier wilden voortzetten.

Er klinken in het boek wel af en toe kritische noten door, maar dat zijn dan meestal citaten van anderen. Ze vermeldt de kritiek voor de volledigheid, maar toont er zelf in het algemeen weinig begrip voor. Al in haar inleiding noemt ze de samenwerking tussen de EG en de ACS-landen 'a symbol of hope in a divided world'. Dat is typerend voor de teneur van haar boek.

In vergelijking met Cosgrove stelt Gerrit Faber zich veel meer afstandelijk op

ten opzichte van 'Brussel'. Hij is veel minder geneigd de schone schijn en de mooie woorden voor lief te nemen en probeert uitdrukkelijk te doorgronden, wat voor heil de Derde Wereld nu en in de toekomst van de EG te verwachten heeft. Zijn studie is een onderdeel van een groot onderzoek door de werkgroep polemologie aan de Vrije Universiteit met als centraal thema 'de rol van het integrerende Europa in de Oost-West- en Noord-Zuid-verhoudingen'.

Faber omschrijft in zijn inleiding het ontwikkelingsbeleid van de EG als 'het gebruik van de middelen die de lichamen van de Europese Gemeenschap ten dienste staan met het uitdrukkelijke doel de belangen van de ontwikkelingslanden te dienen'. Hij begint met een bespreking van het associatie-beleid vanaf het Verdrag van Rome. Vervolgens behandelt hij het beleid van de EG ten opzichte van de Derde Wereld als geheel, zoals dat b.v. in onderhandelingen over grondstoffen en in organisaties als de GATT tot uitdrukking gekomen is. In een volgend hoofdstuk stelt hij de vraag, in hoeverre sprake is van het ontstaan van een samenhangend ontwikkelingsbeleid van de EG dat in de plaats komt van een ontwikkelingsbeleid van de lid-staten afzonderlijk. Hij concludeert dat het beleid van de lid-staten met name verschilt op het punt van de omvang van de hulp en in de visie op de internationale orde. Hij analyseert dan in het bijzonder het ontwikkelingsbeleid van vier lid-staten (Engeland, Frankrijk, Nederland en West-Duitsland) om de kansen op een geïntegreerd ontwikkelingsbeleid in de nabije toekomst te peilen.

In de laatste twee hoofdstukken plaatst Faber de perspectieven voor een geïntegreerd beleid tegenover de wenselijkheid van een volledig geïntegreerd beleid. Het lijkt hem mogelijk en waarschijnlijk dat er een vergaande mate van integratie van het ontwikkelingsbeleid van de lid-staten zal optreden vanwege de voordelen die daar voor de lid-staten aan vastzitten, zonder dat sprake is van een eensgezinde visie op 'ontwikkeling'. Hij acht een dergelijk gemeenschappelijk beleid ongewenst vanuit het standpunt van de ontwikkelingslanden. Hij hanteert in dat verband de term 'buitenwaarts gerichte ontwikkelingsstrategie', die door het voorziene ontwikkelingsbeleid van de EG in de hand gewerkt zou worden. De hoofdelementen van die strategie zijn het aantrekken van directe buitenlandse investeringen, met name van multinationals, uitbreiding van de handel met het buitenland en het gebruik van westerse kennis en kunde. Volgens Faber zouden juist andere elementen versterkt moeten worden, zoals plaatselijke productie met behulp van aangepaste technieken, eigen voedselproductie en handel en samenwerking met andere ontwikkelingslanden. Pas dan zou het ontwikkelingsbeleid van de EG in zijn ogen zinvol zijn.

Fabers boek heeft, evenals dat van Cosgrove, het voordeel van een grote hoeveelheid gegevens en bronnen. Ze vullen elkaar aan, voor zover Cosgrave zich concentreert op de periode van de associatie van de verdragen van Rome en Jaonde en Faber veel dieper ingaat op de meer recente geschiedenis. Wat de ontwikkelingssamenwerking in het algemeen betreft is Faber heel wat beter bij de tijd dan Cosgrave. Zij heeft het nog over de commissie-Pearson, terwijl Faber eerder denkt aan een ontwikkelingsstrategie voor de jaren tachtig.

Theo Ruyter